

2. Repère des particules

[ཀྱ་གར་སྐད་+བྱ།] [ལྷ་ཅུ་ཤུ་ལི་སྐྱེ་རྒྱ་མ་མ་རྒྱ་ཡུ་ན་སྐྱ་ཅ།] [བོད་སྐད་+བྱ།] [འཕགས་པ་
སྐྱ་ལུའི་ལྷང་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་+འི་+མདོ།] [སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་
དཔའ་ཐམས་ཅད་+ལ་+སྤྲུལ་འཚམ་+ལོ་+།] [འདི་སྐད་བདག་+གིས་+ཐོས་པ་+འི་+དུས་
གཅིག་+ན།] [བཙམ་ལྡན་འདས་རྒྱལ་པོ་+འི་+ཁབ་བྱ་རྒྱུ་ལྷན་པོ་+འི་+རི་+ལ་] [དགེ་སློང་
སློང་ཉིས་བརྒྱ་ལྟ་བུ་+འི་+དགེ་སློང་+གི་+དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་།] [བྱང་ཆུབ་སེམས་
དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རབ་+ཏུ་+མང་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་+ཏུ་+བཞུགས་+ཏེ།] [དེ་+འི་
+ཆེ་+ན།] [ཆོ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རི་+འི་+བྱ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱམས་
པ་+འི་+བཟོད་པར་བྱ་བ་+འི་+ས་ཕྱོགས་ག་ལ་བ་དེ་+ར་+སོང་+སྟེ་+ཕྱིན་+ནས་] [པན་ཚུན་
ཡང་དག་པ་+ར་+དགའ་བ་+ར་+བྱ་བ་+འི་+གཏམ་རྣམ་པ་མང་པོ་བྱས་+ནས་འདུས་+ཏེ།
[གཉིས་ཀ་རྩོ་ལེབ་+ལ་+འཁོད་+དོ།]

3. Vocabulaire

ཨ་རྒྱུ་	ārya, noble
སྒྲ་མི་	śāli, riz
སྐྱེ་	stambha, pousse, tige
ནཱ་མ་	nāma, intitulé
མ་དུ་	mahā, grand
ཡུ་འཇུག་	yāna, véhicule
སྐུ་མུ་	sūtra, discours
རྒྱ་གར་	Inde
སྐད་	langue
བོད་	Tibet
འཕགས་པ་	noble, supérieur
སྒྲ་མུ་	riz
སྐྱེ་པ་	pousse, tige
ཞེས་	nommé
བྱ་བ་	appelé
ཐོག་པ་	véhicule
ཆེན་པོ་	grand
མདོ་	sūtra
སངས་རྒྱལ་	Bouddha
དང་	et, avec
བྱང་ཆུབ་	éveil
སེམས་དཔའ་	bodhisattva

ཐམས་ཅད་	tous
སྐྱུག་འཚལ་	prostration, rendre hommage
འདི་	ceci
སྐད་	parole
བདག་	moi
ཐོས་པ་	entendre
དུས་	temps
གཅིག་	un
བཙུག་ལྷན་འདས་	Bhagavat, Bienheureux
རྒྱལ་པོ་	roi
ཁབ་	capitale
བྱ་ཚོད་	vautour
སྒྲང་པོ་	pic, amas
རི་	montagne
དགེ་སྤོང་	moine
ལྔ་	mille
གཉིས་	deux
བརྒྱ་	cent
ལྔ་	cinq

བརྒྱ་	dix
དགེ་ལུན་	communauté
རབ་	très
མང་པོ་	nombreux
ཐབས་ཅིག་	ensemble
བཞུགས་	demeurer
ཚེ་	temps
ལྡན་པ་	doté de
སྤྱི་	Śāri
ཕུ་	fil
བྱམས་པ་	Maitreya
བུ་ཕོ་དེ་པ་	aller
ས་ཚུལ་གས་	lieu
ག་ལ་པ་	où
དེ་	ce, cela
སོང་	aller
ཕྱིན་	arriver
ཕན་ཚུན་	mutuellement
ཡང་དག་པ་	correct, parfait

དགའ་བ་	joie
གཏམ་	parole
ཚམ་པ་	sorte
བྱས་	faire
འདུས་	se rassembler
གཉིས་ཀ་	les deux
རྩ་ལེབ་	Pierre plate
འཁོད་	s'asseoir

4. Analyse grammaticale

Titre et indications linguistiques

༄༅། རྒྱ་གར་སྐད་དུ། ལྷནཱ་ལྷི་སྐྱེ་རྒྱ་མ་མ་རྒྱ་ལྷ་ན་སྐྱུ་ལྷ། རོད་སྐད་དུ། འཕགས་པ་སྐ་ལུའི་ལྷང་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

- རྒྱ་གར་སྐད་དུ། : locatif - "en langue indienne (sanskrit)". La particule དུ་ est une particule du locatif qui indique "en" ou "dans". C'est la fonction de marque d'incorporation.
- ལྷནཱ་ལྷི་སྐྱེ་རྒྱ་མ་མ་རྒྱ་ལྷ་ན་སྐྱུ་ལྷ། : titre en sanskrit - "Noble Sūtra du Grand Véhicule intitulé La Pousse de Riz".
- རོད་སྐད་དུ། : locatif - "en langue tibétaine". Même structure avec la particule དུ་ indiquant "en" ou "dans", marque d'incorporation.
- འཕགས་པ་སྐ་ལུའི་ལྷང་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། : titre en tibétain - "Noble Sūtra du Grand Véhicule intitulé La Pousse de Riz". La particule འི་ est le génitif qui relie སྐ་ལུ་ (riz) à ལྷང་པ་ (pousse), ainsi que ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ (grand véhicule) à མདོ་ (sūtra).

Hommage

སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།

- སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་ : complément au datif - "à tous les Bouddhas et Bodhisattvas". La particule ལ་ marque le datif, l'oblique (destinataire de l'action).
- ཕྱག་འཚལ་ལོ། : verbe au présent avec particule finale - "je rends hommage". La particule ལོ་ est une particule finale qui marque la fin d'une déclaration, équivalent à un point exclamationnel.

Formule d'introduction

འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པའི་དུས་གཅིག་ན།

- འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པའི་ : agent avec instrumental - "ces paroles entendues par moi". La particule གིས་ est l'instrumental qui indique l'agent de l'action (celui qui entend). La particule འི་ est le génitif qui relie ཐོས་པ་ (entendre) à དུས་ (temps).
- དུས་གཅིག་ན། : locatif temporel - "en un temps". La particule ན་ indique un locatif temporel (quand l'action se déroule). Une des sept forme de ལ་.

Localisation du Bouddha

བཙམ་ལྷན་འདས་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་བྱ་རྒྱུད་པོའི་རི་ལ་

- བཙམ་ལྷན་འདས་ : sujet - "le Bienheureux".

- རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ : génitif - "la capitale du roi". La particule འི་ est le génitif qui relie རྒྱལ་པོ་ (roi) à ཁབ་ (capitale).
- བྱོན་ཕུང་པོའི་རི་ལ་ : locatif - "sur le Mont des Vautours". La particule འི་ est le génitif qui relie བྱོན་ཕུང་པོ་ (vautours) à རི་ (montagne). La particule ལ་ est le locatif, oblique, qui indique "sur" ou "à".

L'assemblée

དགེ་སློང་སྟོང་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བརྒྱའི་དགེ་སློང་གི་དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་།

- དགེ་སློང་སྟོང་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བརྒྱའི་ : génitif - "de mille deux cent cinquante moines". La particule འི་ est le génitif.
- དགེ་སློང་གི་དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་། : génitif avec conjonction - "la grande communauté monastique de moines, et". La particule གི་ est le génitif qui relie དགེ་སློང་ (moines) à དགེ་འདུན་ (communauté). La particule དང་ est une conjonction qui indique "et".

Suite de l'assemblée et situation

བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རབ་རྩ་མང་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་རྩ་བཞུགས་ཏེ།

- བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རབ་རྩ་མང་པོ་དང་ : complément avec conjonction - "avec de très nombreux bodhisattvas, grands êtres". La particule རྩ་ est une particule oblique qui intensifie རབ་ (très). La particule དང་ est une conjonction.
- ཐབས་ཅིག་རྩ་བཞུགས་ཏེ། : mode et verbe avec particule continuative - "demeurait ensemble, et". La particule རྩ་ indique le mode (comment). La particule ཏེ་ est une particule continuative, oblique, qui relie cette phrase à la suivante.

Introduction temporelle

དེའི་ཆེན་

- དེའི་ཆེན་ : locatif temporel - "à ce moment-là". La particule འི་ est le génitif qui relie དེ་ (cela) à ཆེན་ (temps). La particule རྣ་ est le locatif temporel, particule oblique.

Déplacement de Śāriputra

ཆོ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རིའི་བུ་བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱམས་པའི་བཤོད་པར་བྱ་བའི་ས་ཚུགས་གལ་བ་
དེར་སོང་ཞེ་བྱིན་ནས་

- ཆོ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རིའི་བུ་ : sujet avec génitif - "le vénérable fils de Śāri (Śāriputra)". La particule འི་ est le génitif qui relie ཤུ་རི་ (Śāri) à བུ་ (fils).

- བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱམས་པའི་ : génitif - "du bodhisattva, grand être, Maitreya". La particule འི་ est le génitif.
- བགོད་པར་བྱ་བའི་ས་ཕྱོགས་གལ་བ་དེར་ : locatif avec génitif - "vers ce lieu où". Les particules ར་ sont des obliques indiquant le but ou la direction. La particule འི་ est le génitif qui relie བགོད་པར་བྱ་བ་ (où aller) à ས་ཕྱོགས་ (lieu). La particule ར་ à la fin est un locatif indiquant "vers".
- མོང་ལྷེ་ཕྱིན་ནས་ : verbes avec particules continuatives - "allé et arrivé". La particule ཏེ་ relie les actions. La particule རས་ indique une séquence d'actions.

Conversation et installation

ཕན་ཚུན་ཡང་དག་པར་དགའ་བར་བྱ་བའི་གཏམ་རྣམ་པ་མང་པོ་བྱས་ནས་འདུས་ཏེ་

- ཕན་ཚུན་ཡང་དག་པར་དགའ་བར་བྱ་བའི་ : oblique avec génitif - "des paroles mutuellement agréables à dire". Les particules ར་ sont des obliques indiquant comment. La particule འི་ est le génitif qui relie cette expression à གཏམ་ (paroles).
- གཏམ་རྣམ་པ་མང་པོ་བྱས་ནས་འདུས་ཏེ་ : verbes avec particules continuatives - "ayant échangé de nombreuses sortes de paroles, se réunirent". La particule རས་ indique une séquence. La particule ཏེ་ continue la narration.

Conclusion

གཉིས་ཀ་རྫོ་ལེབ་ལ་འཁོད་དོ།

- གཉིས་ཀ་ : sujet - "les deux".
- རྫོ་ལེབ་ལ་ : locatif - "sur une pierre plate". La particule ལ་ est le locatif, oblique, indiquant "sur".
- འཁོད་དོ། : verbe avec particule finale - "s'assirent". La particule རོ་ est une particule finale qui marque la conclusion d'une phrase ou d'un paragraphe.

5. Traduction littérale complète:

En langue indienne : Ārya-sāli-stambha-nāma-mahāyāna-sūtra.

En langue tibétaine : Noble Sūtra du Grand Véhicule intitulé La Pousse de Riz.

Hommage à tous les Bouddhas et Bodhisattvas.

Ainsi ai-je entendu en une occasion. Le Bienheureux demeurait à Rājagrha (la capitale du roi) sur le Mont des Vautours, ensemble avec la grande communauté monastique de mille deux cent cinquante moines et de très nombreux bodhisattvas, grands êtres. À ce moment-là, le vénérable Śāriputra se rendit à l'endroit où se trouvait le bodhisattva, grand être, Maitreya. Y étant allé et arrivé, après avoir échangé de nombreuses paroles mutuellement agréables, ils se réunirent et tous deux s'assirent sur une pierre plate.

6. Traduction littéraire

༄༅། །རྒྱ་གར་རྣམ་དུ། ལྷ་རྩ་ལུ་སྐྱེ་རྣམ་མ་སུ་ཡུ་ན་སྤུ་བ། བོད་རྣམ་དུ། འཕགས་པ་སྤྱི་ལུང་པ་
ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

Shâlistamba-mahâyâna-sûtra, «Soutra du Riz en herbe», soutra du Grand Véhicule
སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་བྱུག་འཚལ་ལོ། །འདི་རྣམ་དཔག་གིས་ཐོས་པའི་དུས་
གཅིག་ན། བཙུག་ལྷན་འདས་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་བྱ་རྒྱུད་ལུང་པོའི་རི་ལ་དགེ་སློང་སློང་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བཅུའི་དགེ་སློང་གི་
དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རབ་ཏུ་མང་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་ཏུ་བཞུགས་
ཏེ།

Hommage à tous les bouddhas et les bodhisattvas !

Ainsi ai-je entendu : en ce temps-là, le Bienheureux séjournait au Pic des Vautours de
Râjagriha en compagnie de la grande assemblée des moines, au nombre de mille deux
cent cinquante, et d'une foule très considérable de bodhisattvas grands êtres.

དེའི་ཆེ་ན་ཆེ་དང་ལྷན་པ་ལུ་རིའི་བྱ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱམས་པའི་བསྐྱོད་པར་བྱ་བའི་
ས་ཕྱོགས་ག་ལ་བ་དེར་སོང་སྟེ་བྱིན་ནས་པན་ཚུན་ཡང་དག་པར་དགའ་བར་བྱ་བའི་གཏམ་རྣམ་པ་མང་པོ་བྱས་
ནས་འདུས་ཏེ་གཉིས་ཀ་རྗེ་ལེབ་ལ་འཁོད་དོ། །

Or donc, le vénérable Shâriputra se dirigea vers un lieu habituellement fréquenté par
Maitreya, le bodhisattva grand être, et l'y trouva. Ils échangèrent quantité de paroles fort
réjouissantes, puis s'assirent tous deux sur une grosse pierre plate.¹

¹ Traduction Philippe Cornu, éditions Fayard.